

Catalunya i la lògica constitucional

No seria extemporani instar la reforma de la Constitució per actualitzar el Títol VIII i el Senat

ANTONIO PAPELL, periodista

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 19 de juliol del 2010

La irritació, comprensible, que ha embargat Catalunya a causa de la sentència del Tribunal Constitucional (TC) que mutila alguns aspectes de l'Estatut no prové tant de l'entitat de les matèries eliminades –que, encara que substancials, no afecten essencialment la integritat de la Carta–, sinó del fet que una institució constitucional, que no emana de la designació directa de la sobirania, hagi gosat esmenar un text que comptava amb la ratificació de l'electorat de Catalunya.

José María Ruiz Soroa va explicar fa uns quants mesos el conflicte que a vegades es produeix pel xoc entre el pol democràtic, «en virtut del qual és el poble o els seus representants electes els que prenen les decisions en cada moment històric concret», i el pol constitucional, «en virtut del qual certes decisions estan sostretes al poder d'aquest poble o sotmeses a un rígid esquema de control i validació gestionat en exclusiva per un col·legi judicial elitista». Ruiz Soroa proposa com a solució a aquest dilema «replantejar críticament el mite de la democràcia directa i instantània protagonitzada pel poble, i posar en el seu lloc la sobirania multipolar d'unes institucions que interactuen i es controlen mútuament al llarg de temps diferents». «El sistema democràtic –conclou– és una espècie de cambra de miralls que es reflecteixen i controlen els uns als altres, i el poble no és sinó l'atmosfera que habita entre aquests miralls».

En el cas que ens ocupa, la contradicció és, a més a més, fictícia: la titularitat de la sobirania, segons la Constitució, està en el poble espanyol en conjunt i no en una fracció d'aquest –la catalana en aquest cas–. Així, els hermeneutes poden argumentar que no hi ha hagut en aquest cas una veritable col·lisió de la sobirania popular amb la institució de control constitucional... I sens dubte l'encerten: es pot assegurar que l'Estatut retallat marca el límit del que és possible en el marc de la lògica constitucional. Límit que permetrà als partits hegemònics concertar el tancament de l'Estat de les Autonomies, la versió més estesa i descentralitzada del cafè per a tothom que els constituents van idear i que els gestors de la transició han desenvolupat en diverses fases.

Amb aquest panorama, és estèril la frustració provocada en amplis sectors catalanistes –nacionalistes o no– per la constatació que el sistema és fidel a si mateix. En realitat, algunes veus ja van avisar a partir del 2003, quan va començar la gènesi de l'Estatut, que bastants dissenys del projecte no cabrien en una reforma estatutària, sinó que requeririen, per ser viables, una reforma constitucional. La Carta Magna espanyola és, al cap i a la fi, federalitzant, és a dir, basada en una sola sobirania que es desconcentra i es descentralitza; i algunes propostes d'aquella reforma eren confederals, és a dir, reclamaven una participació singular en la sobirania única, vinculades totes dues –la general i la particular– mitjançant un pacte fundacional, constituent.

Una vegada Catalunya ha arribat a l'autonomia màxima en el referit marc constitucional, es fa evident que no serà possible anar més enllà en el camí de l'autogovern. La veritable disjuntiva dels catalans en aquesta conjuntura és, d'un costat, el conformisme amb l' statu quo actual (que

no és menyspreable: l'autonomia política de Catalunya és la més àmplia de tots els territoris europeus que no són Estat-nació) o la recerca de noves atribucions i competències que satisfacin aspiracions insatisfetes i la caracteritzin singularment en l'àmbit homogeni de l'Estat autonòmic.

Potser en aquest moment l'aspiració més d'acord amb la demanda política de Catalunya és la de la plena autonomia econòmica en termes semblants al concert basc. La Constitució va atorgar aquest règim especial als territoris forals exclusivament, entre altres raons perquè Catalunya no va manifestar en el període constituent cap interès per disfrutar d'aquella singularitat que tenia una aroma arcaïtzant. Avui no hauria de ser impossible, no obstant, que Catalunya comptés amb aquest règim singular mitjançant la pertinent reforma constitucional.

La Constitució, que ha complert tres dècades, requereix una posada al dia en nombrosos aspectes, i així ho han reconegut els dos grans partits estatals als seus programes electorals, mai desenvolupats. I entre altres actualitzacions necessàries, destaquen les del Títol VIII i el Senat. No seria, doncs, ni extemporani ni impertinent instar l'esmentada reforma des de Catalunya, incloent-hi el reconeixement dels trets confederals que són precisament els que el TC qüestiona de la reforma estatutària catalana.

Perquè aquesta via sigui practicable, són necessaris dos requisits: que les forces polítiques catalanes excloguin aquesta qüestió de l'àmbit de la competitivitat electoralista i que els dos grans partits estatals estiguin disposats a actuar amb grandesa i amb sentit d'Estat. Ni una cosa ni l'altra sembla fàcil, però només la combinació dels dos factors farà

possible que Catalunya se senti mestressa del seu destí en el marc de l'Estat espanyol.